

EVALUAČNÍ NÁSTROJE K OVĚŘOVÁNÍ ODBORNÝCH KOMPETENCÍ ŽÁKŮ SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Publikace pro skupinu oborů 32 Kožedělná a obuvnická výroba
a zpracování plastů

EVALUAČNÍ NÁSTROJE K OVĚŘOVÁNÍ ODBORNÝCH KOMPETENCÍ ŽÁKŮ SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Publikace pro skupinu oborů 32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů

Obory:

32-52-H/01 Výrobce kožedělného zboží

32-54 H/01 Výrobce obuvi

Tato publikace byla vytvořena a vydána v projektu POSPOLU – Podpora spolupráce škol a firem, který je realizován v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Více informací o projektu najdete na www.projektpospolu.cz

---

2 Autorský kolektiv: Ing. Pavla Mikušková, Mgr. Kateřina Podalová, Mgr. Jiří Homola

Oponentura: Ing. Irena Popelová, Ing. Jarmila Menšíková

Editor: Mgr. Helena Šíbllová, Mgr. Radek Hylmar

Návrh obálky: Michaela Houdková

Redakce: Lucie Šnajdrová

Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

Weilova 1271/6, Praha 10, 102 00

Praha 2015

978-80-7481-118-0

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme Ing. Miroslavě Zahradníkové, ředitelce Střední školy F. D. Roosevelta pro tělesně postižené, Brno a Mgr. Janě Říhové, zástupkyni ředitelky pro praktické vyučování, za cenné rady a podněty, které nám poskytly při tvorbě publikace.

OBSAH

Úvod.....	5
1. Speciálně pedagogický aspekt vzdělávání a hodnocení žáků se zdravotním postižením ..	6
1.1 Tělesné postižení, smyslové postižení – vymezení pojmu	6
1.2 Školská legislativa.....	8
1.3 Speciálně pedagogický přístup	9
1.4 Specifika školy vzdělávající žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	12
2. Podmínky vzdělávání v oboru 32-52-H/01 Výrobce kožedělného zboží.....	14
2.1 Rámcový vzdělávací program (RVP)	14
2.2 Materiální vybavení pracoviště a učebny.....	16
2.3 Vliv postižení na pracovní výkon	16
3. Možnosti evaluace a její využití	18
3.1 Možnosti evaluačních nástrojů k ověření odborných kompetencí.....	18
3.2 Stanovení cílů. Vymezení kritérií a indikátorů.....	19
3.3 Způsob a využití evaluace pro hodnocení připravenosti žáků na trh práce.....	20
3.4 Příklady hodnocení jednotlivců a skupiny.....	25
Závěr	35
Příloha č. 1: Zadání práce	36
Příloha č. 2: Výrobní formulář	37
Příloha č. 3: Individuální dotazník	38
Literatura.....	39

ÚVOD

Publikace je určena pedagogickým pracovníkům středních odborných škol a středních odborných učilišť, kteří se věnují profesní přípravě žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Odborné vzdělávání těchto žáků má svá pedagogická specifika a je náročné jak na vytvoření vhodných podmínek pro vzdělávání, zejména odborné, tak i na hodnocení vzdělávacího procesu. Autoři publikace se zaměřili na vytvoření hodnotících kritérií vzdělání žáků s různými zdravotními potížemi a potřebami. Vycházejí přitom ze svých vlastních pedagogických zkušeností a z výuky ve Střední škole F. D. Roosevelta pro tělesně postižené v Brně. Publikace ovšem může být inspirativní i pro výuku v běžných školách, které vyučují obory skupiny 32, kde se vzdělávají také žáci se zdravotním postižením.

Práce je členěná do tří kapitol. V první kapitole se pojednává o jednotlivých druzích zdravotního postižení, legislativních předpisech vymezujících vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami a dále je popisuje se speciálně pedagogický přístup ke vzdělávání a hodnocení žáků se zdravotními problémy.

Druhá kapitola vychází z Rámcového vzdělávacího programu (RVP) oboru 33-52-H/01 Výrobce kožedělného zboží, zaměřuje se na odborné kompetence a jejich specifika u žáků se zdravotním handicapem. Zmíněna je problematika tělesného postižení a jeho vlivu na pracovní výkon. Popisuje speciálně pedagogický přístup, možnosti reedukace a kompenzace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tato část může být inspirací pro případného zaměstnavatele.

5

Závěrečná třetí kapitola se věnuje vytvoření evaluačních nástrojů k ověření odborných kompetencí u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Autoři uvádějí jako příklad nástroje, které vytvořili a používají pro komplexní evaluaci vzdělávání žáků v oboru výrobce kožedělného zboží. Tyto nástroje mají sloužit jak k vyhodnocení efektivity vzdělávání v daném oboru vzdělání, tak mají poskytnout žákovi zpětnou vazbu o jeho připravenosti pro trh práce.

1. SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÝ ASPEKT VZDĚLÁVÁNÍ A HODNOCENÍ ŽÁKŮ SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

1.1 TĚLESNÉ POSTIŽENÍ, SMYSLOVÉ POSTIŽENÍ – VYMEZENÍ POJMU

Vymezení základních pojmů charakterizujících postižení člověka je důležité, protože je podkladem pro definování problémů, které budou řešeny. Při popisu jedince budou různě postupovat lékař, fyzioterapeut, psycholog, pedagog, případně jiný odborník.

Velmi důležité bude, jak vnímá a popíše svou situaci sám dotčený jedinec. Vzhledem k zaměření publikace budou zohledněny požadavky a problémy žáků s ohledem na profesní uplatnění.

Kategorie zdravotní postižení zahrnuje: **tělesné postižení, smyslové postižení, mentální postižení, kombinované postižení více vadami, porucha autistického spektra.**

Somatické postižení lze charakterizovat jako: „*Postižení tělesné (physical impairment/disability), postižení, které brání pohyblivosti, pracovní činnosti, dělí se na přechodné a trvalé, vrozené a získané*“ (Hartl, P., Hartlová, H. 2010, s. 430). Tato definice je sice stručnější, ale ukazuje na možnou proměnlivost omezení a hlavně má na zřeteli pracovní činnost. To je v případě přípravy na povolání důležité. Žák a jeho rodiče musí při výběru budoucího povolání a studia zohlednit jak svoje přání, tak skutečné zdravotní možnosti.

Pohybové vady mohou být různého stupně. Podle postižené části rozlišujeme: obrny, deformace, malformace a amputace (Monatová, L. 1994).

Obrny mohou být centrální (poškození mozku, míchy) nebo periferní (poškození obvodového nervstva). Narušena může být sensorika i motorika jedince. Postižení se může projevat poruchou svalového napětí, špatnou souhrou svalů, vyskytovat se může porucha řeči a může dojít k výskytu křečů. Součástí mozkové obrny může být přidružené mentální postižení. Podle lokalizace postižení je popisována částečná/úplná obrna všech čtyř končetin (kvadruparéza/kvadruplegie), postižení dolních končetin (diparéza/diplegie), postižení levé nebo pravé části těla (hemiplegie /hemiparéza). (Kraus, J. 2005, Vítková, M. 2006, Renotierová, M. 2002).

V oblasti **somatického postižení** tvoří závažnou skupinu mozkové záněty, mozkové nádory, mozkové příhody. Mozkové záněty mají zpravidla mikrobiální příčinu. Tělesné potíže (teplota, třes, ochrnutí končetin) po odeznění nemoci většinou mizí. Stavby po mozkových nádorech mohou zanechat postižení v oblasti pohybu nebo v řečové oblasti (afázie). Mozkové příhody způsobené mozkovou embolií mívají za následek hemiparézu až hemiplegii.

Traumatické obrny vznikají jako následek úrazu hlavy. Rozsah postižení závisí na rozsahu poškození mozku a na tom, která část mozku byla poškozena. S žákem po úrazu v oblasti hlavy je nutné nacvičit nové strategie a způsoby učiva a tím pomoci zvládnout situaci po úraze (Vítková, M. 2006, Vítek, J., Vítková, M. 2010).

K posttraumatickým stavům se řadí i obrny periferních nervů, kdy dojde k přerušení nebo zhmoždění nervu a tím i k částečné nebo úplné obrně (Opatřilová, D., Zámečníková, D. 2007).

Postižení míchy zahrnuje obrnu míchy a rozštěp páteře. Rozštěp páteře je onemocnění vrozené a vzniká nesprávným uzavřením páteřního kanálu. Vada vyvolává obrnu dolních

končetin v různém rozsahu a inkontinenci. Nejčastější příčinou obrny míchy je úraz. Následná rehabilitace je zaměřena na dosažení maximální možné samostatnosti jedince (Opatřilová, D. 2009, Vítková, 2006).

Pouřazové a pooperační stavy mohou být důvodem k přestupu žáka na střední školu pro tělesně postižené. V tomto případě je třeba si uvědomit, že mladý člověk musel přehodnotit svoje možnosti a schopnosti a zpravidla změnit svůj studijní záměr nebo i zvolit jiný obor vzdělání. Tato nová skutečnost se projevuje ve vztahu k učení a je součástí přijetí pozměněného života po úraze. D. Opatřilová (2009) uvádí, že získané postižení představuje pro jedince vyšší trauma než vrozené postižení, protože jedinec ví, co ztratil, a novou situaci považuje za horší.

Degenerativní onemocnění mozku a míchy se projevuje v průběhu života člověka. Patří sem mozečková heredoataxie, roztroušená skleróza mozkomíšní a Fridreichova heredoataxie (degenerativní onemocnění míchy). Jedná se o nemoci, u kterých prognóza není příznivá.

Deformace může být vrozená nebo získaná. Patří sem vrozené vykloubení kyčlí, Perthesova choroba (postižení hlavice stehenní kosti) a nesprávné držení těla. Po proběhlé léčbě se při zařazení do běžného života zohledňuje stupeň vady a tato skutečnost se zohledňuje při volbě profese (Opatřilová, D., Procházková, L. 2011, Vítková, M. 2006). Závažným onemocněním je svalová **dystrofie**, kdy dochází k postupnému zhoršování nemoci. Lehké motorické postižení se projevuje v předškolním věku, výrazné omezení v období školního věku až k období závislosti na péči jiné osoby a smrtí v mladém věku.

Malformace je patologické vyvinutí různých částí těla.

7 **Amputace** znamená odnětí části končetiny od trupu, důvodem může být úraz nebo závažné onemocnění (Vítková, M. 2006).

P. Bendová (2007) upozorňuje na skutečnost, že u tělesně postižených se může **vyskytnout problém při vedení rozhovoru s osobou zdravou**, způsobený např. jiným úhlem pohledu osoby na vozíku, změněnou polohou těla nebo vytáčením hlavy. V prostředí výuky je třeba jiný úhel zohlednit při praktických ukázkách a nácviku samostatné praktické činnosti.

Mezi somatické postižení se řadí rovněž **epilepsie** (Vítek, J., Vítková, M. 2010, Vítková, M. 2006). Omezením volby při hledání vzdělávacích oborů je práce s nebezpečnými stroji a práce ve výšce, nutné je rovněž bezpečné pracovní prostředí.

Další významnou skupinu tvoří **smyslová postižení**, která mohou být vrozená, nebo získaná. **Zraková postižení** zahrnují vady refrakce (krátkozrakost a dalekozrakost), barvoslepost a šeroslepost, tupozrakost a šilhavost, slabozrakost, slepotu. Část slabozrakých se připravuje na středních odborných školách v oborech vzdělání, které jsou pro ně zvláště upraveny dle zrakových možností a jsou fyzicky nenáročné. Slabozrací nesmí sledovat filmy a TV, škodí jim velká fyzická námaha a pohyb v zakouřeném nebo prašném prostředí.

Sluchová postižení mají nejzávažnější vliv na vývoj řeči jako základního prostředku dorozumívání mezi lidmi a na rozvoj poznávacích procesů – tedy myšlení. Sluchové vady jsou částečná, praktická až úplná ztráta sluchu, lehká, střední a těžká nedoslýchavost, dědičná, vrozená a získaná hluchota (Monatová, L., 1994).

Dále je potřeba upozornit na možnost **kombinovaného postižení**.

Pro účely publikace není nutno jednotlivá postižení blíže specifikovat, protože podrobnou charakteristiku jednotlivých typů postižení lze dle individuálního zájmu dohledat. Přesto jsme považovali za nutné uvést stručnou kategorizaci tělesného postižení.

Specifikaci zdravotního omezení pro vzdělávání v daném oboru vzdělání je možné dohledat v Nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání ve znění pozdějších předpisů. Pro budoucího zaměstnavatele je však důležité, že kvalifikaci ve skupině oborů 32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů (Výrobce kožedělného zboží) může získat člověk, jehož tělesné postižení může být zcela zřejmé, ale i jedinec, jehož zdravotní problém není při prvním kontaktu patrný.

V RVP Výrobce kožedělného zboží se uvádí: „*Výsledky vzdělání jsou stanoveny jednotně pro všechny žáky, je však zřejmé, že kvalita (úroveň) jejich osvojení bude záviset také na učebních předpokladech a motivaci každého žáka.*“ (RVP Výrobce kožedělného zboží 32-52-H/01, 2009, s. 13). V této souvislosti si dovoluujeme upozornit, že úroveň osvojení výsledků vzdělávání může být ovlivněna zdravotním handicapem a učitel tuto skutečnost při výuce zohledňuje.

Rovněž zaměstnavatel by měl při pracovním zařazení zohlednit typ postižení. Například pracovník s postižením dolní končetiny, který trvale užívá při chůzi berle, může trvale vykonávat pouze takové pracovní operace, které mu umožní při práci sedět a výrazně omezena bude jeho schopnost manipulace s materiálem (pokud má berle, nemůže si sám přinést větší břemeno).

1.2 ŠKOLSKÁ LEGISLATIVA

Způsob a podmínky, za kterých vzdělávání probíhá, jsou dány zákony, vyhláškami a nařízeními Ministerstva školství a tělovýchovy (MŠMT). Nejdůležitější dokumenty pro vzdělávání na středních školách jsou: **Zákon č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen **školský zákon**) v platném znění, **Vyhláška č. 13/2005 Sb.**, o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři v platném znění, **Vyhláška č. 47/2005 Sb.**, o ukončování vzdělávání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělávání v konzervatoři absolutoriem v platném znění, **Vyhláška č. 72/2005 Sb.**, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění vyhlášky č. 103/2014 Sb. a **Vyhláška č. 73/2005 Sb.**, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů, **Nařízení vlády č. 211/2010 Sb.**, o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělání ve znění nařízení vlády č. 167/2014 Sb.

Školský zákon vymezuje v § 16 vzdělávání dětí, žáků a studentů se **speciálními vzdělávacími potřebami**. Za žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami zákon považuje žáky a studenty se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním. Za **zdravotní postižení** zákon považuje mentální, **tělesné**, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování. **Zdravotním znevýhodněním** je míněno zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání. **Za sociálně znevýhodněné** považuje zákon žáky z rodinného

prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, žáky s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, nebo žáka azylanta, osobu požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, které odpovídá jejich vzdělávacím potřebám.

Speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů zjišťuje školské poradenské zařízení. Při hodnocení žáků a studentů se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění.

Při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jsou poskytována různá **podpůrná opatření**. Dle Vyhlášky č. 73/2005 Sb., §1, odst. 3, ve znění pozdějších předpisů se: *„Podpůrnými opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním postižením se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, zajištění služeb asistenta pedagoga, snížení počtu žáků ve třídě nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka.“* Speciální učebnice, didaktické a kompenzační pomůcky jsou žákům poskytovány bezplatně.

Pro úplnost je nutné zmínit **Zákon č. 563/2004 Sb.**, o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů v platném znění a **Vyhlášku č. 317/2005 Sb.**, o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému v platném znění. Pedagogičtí pracovníci, kteří pracují ve školách speciálně zřízených pro žáky se zdravotním postižením, musí mít odpovídající odborné a speciálně pedagogické vzdělání.

1.3 SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÝ PŘÍSTUP

Při vzdělávání žáků tělesně postižených je důležité vnímat problematiku somatickou, ale i oblast sociálních vztahů. D. Opatřilová (in Opatřilová, D., Procházková, L. 2011) v této souvislosti uvádí tyto obtíže: výkonová „činnostní“ deprivace, popř. výkonová fobie, poruchy sebezpojetí (zkreslené sebehodnocení), emoční labilita, neadekvátní prožívání a sebezpožívání, izolovanost, snížená sociabilita, komunikační bariéry a nezkušenost v běžných sociálních situacích. Dále poukazuje na nedostatečnou motivaci (souvisí s neujasněnými životními perspektivami), neadekvátní hodnocení jedince s postižením okolím a jeho stigmatizace.

M. Vítková (2006, s. 166) popisuje problematiku vzdělávání žáků s tělesným postižením. Uvádí, že ztížená mobilita může ovlivňovat **sociální integraci** a socializační proces probíhá pomaleji. Zmiňuje možné přidružené řečové postižení a mentální postižení. Upozorňuje, že výkon ve škole může ovlivnit zvýšená **unavitelnost**, deficit utváření dílčích schopností a specifické poruchy učení. Vyjadřuje se rovněž k **využití počítačové technologie**, která pomáhá postiženým žákům ke zvýšení sebedůvěry a pozitivně ovlivňuje přístup ostatních žáků k postiženým spolužákům. Široký rozsah technologií je vhodný k podpoře žáků zejména v oblastech komunikace, edukace, mobility, socializace. Počítače s příslušným programovým vybavením v kombinaci s tvůrčími výukovými postupy pomáhají postiženým žákům rozšířit si možnost svého vzdělání. Programy musí vyhovovat věku a vzdělávací úrovni žáka a reagovat

na jeho měnící se potřeby. Hlavní důraz při používání počítačů u žáků s tělesným postižením je kladen na fyzický přístup (například adaptace klávesnice).

Veškerá výše popsaná problematika výrazně ovlivňuje průběh teoretického i praktického vyučování. Snaha pedagoga je zaměřena na kompenzaci problémů vzniklých ze zdravotního znevýhodnění a tělesného postižení. Z technického hlediska se jedná hlavně o **kompenzační pomůcky a úpravu pracoviště**. V oblasti samotné práce se žákem je samozřejmostí neustálá **motivace k práci** a **pochopení mentality jedince**, který musí překonávat celou řadu osobních problémů vzniklých na základě zdravotních problémů.

Speciálně pedagogická podpora dětí a mládeže se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR je legislativně zakotvena v zákonech a vyhláškách, které jsou uvedeny v kapitole **Školská legislativa**. Navíc je nutné připomenout ještě další dokumenty, jako např. Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením (2009) nebo Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením (2010). Tyto listiny se mimo jiné zabývají i rovnými příležitostmi pro zdravotně znevýhodněné jedince, a to i v oblasti trhu práce.

Pedagogický pracovník při **hodnocení žáka** vychází ze školského zákona, vyhlášky č.13/2005 Sb. a školního řádu. Učitel získává podklady pro průběžné a celkové hodnocení žáka v průběhu celého školního roku a využívá k tomu různé **typy zkoušek: písemné, ústní, grafické**, ve vyučování odborného výcviku k ověření získaných **odborných dovedností** zkoušky **praktické**. Při hodnocení spolupracují učitelé různých předmětů. Při hodnocení žáka se speciálními vzdělávacími potřebami se zohledňuje doporučení školských poradenských zařízení: **Pedagogicko- psychologické poradny** (dále jen **PPP**) a **Speciálně pedagogického centra** (dále jen **SPC**) a **školního poradenského pracoviště**.

10

PPP a SPC zpracovávají **doporučení pro studium zvoleného oboru**, dodávají podklady a navrhují opatření pro práci se žákem ve výuce, specifikují **typ zdravotního postižení**, případně doporučí **Individuální vzdělávací plán** (dále jen **IVP**). IVP specifikuje mimo jiné **způsob hodnocení žáka, úpravu konání závěrečných zkoušek** a kompenzační pomůcky.

M. Vítková (in Opatřilová, D., Vítková, M. 2011) uvádí, že **speciálně pedagogická podpora a hodnocení žáků** musí brát zřetel na vývojové potřeby učení podmíněné postižením nebo dané v důsledku socializace. Základ pedagogického taktu vychází z vývojových procesů, životních zkušeností a sociálního ohledu k žákům. Žáci s vývojovými problémy mají často rozdílné vývojové a kognitivní funkce, což ovlivňuje jejich vzdělávací potřeby. U žáka se specifickými vzdělávacími potřebami se zejména podporuje jeho vnitřní boj s vlastním postižením a nepodceňování se. Tím se docílí zmírnění deficitů a akceptace žakovy osobnosti v kolektivu ostatních žáků. Ve vyučování se vytváří **sociální klima** k edukaci žáků.

M. Vítková (in Opatřilová, D., Vítková, M. 2011) upozorňuje, že speciálně pedagogická práce je důležitá, nese vysokou zátěž žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří by v kolektivu zdravých spolužáků neuspěli v konkurenci a důrazu na srovnání výkonů ve třídě. Jediným východiskem pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je **diferenciovaná výuka umožňující žákům postupovat dle vlastního tempa**, rozvoj vzájemné akceptace a pomoci, snaha o pochopení. Kooperace ve výuce mezi žáky jsou velmi náročné. Z uvedeného je zřejmé, že žáky se zdravotními potížemi nelze hodnotit, evaluovat, stejnými evaluačními nástroji jako zdravou populaci, tedy intaktní žáky.

„Je třeba zpracovat nové hodnotové postoje, které budou brát zřetel na akceptaci postižení, slabých stránek, jinakost. Je to vývojový proces, ke kterému patří také fáze nejistoty. Školský

system, který byl dosud založen na schopnostech výkonu, je zpochybněn. Integrace v tomto smyslu je založená na postojích a zdrojích, ale není ohraničená na určité skupiny dětí a žáků. Rodiče jsou vyzváni, aby se spolupodíleli na potřebném vývoji a změnách.“ (Opatřilová, D., Vítková, M., 2011, s. 35).

Specifický přístup k hodnocení

Jednotlivá zdravotní omezení vyžadují jiná hlediska hodnocení, jak například uvádí M. Vítková (in Opatřilová, D., Vítková, M. 2011):

Žáci s narušenou komunikační schopností

Při vzdělávání se hodnotí zejména komunikativní jednání, jak moc žáci potřebují pomoc v každodenních situacích a ve výuce.

Žáci s poruchami chování

Při vzdělávání se hodnotí zejména emocionální jednání, prožitky žáků a sociálního jednání, podporují se ve vnímání vlastních a cizích pocitů, myšlení a jednání, aktivaci seberegulace, sleduje se pozornost ke konfliktům, vytváření vztahů a stabilizace motivace k učení.

Žáci s poruchami autistického spektra

Při vzdělávání se hodnotí zejména vybudování nosných vztahů s učiteli a spolužáky, nácvik srozumitelného jednání, dodržování hranic v jednání, odstranění strachu z komunikace v rovině kognitivní, emocionální a sociální.

Žáci s omezením kognitivního vývoje (lehká mentální postižení)

Při vzdělávání se hodnotí velmi individuálně dle osobnostního vývoje, klade se důraz na rozvoj všech kognitivních smyslů, konkrétní zkušenosti, poznatky každodenního života, hodnotí se reakce žáka při osvojení učiva, délka časového intervalu pro osvojení odborného učiva.

Žáci s tělesným postižením

Při vzdělávání se hodnotí zejména celé výrazové chování, které je omezené pohybovým postižením, jak se žák snaží ulehčit si pohyb, který omezuje jeho hybnost, rozvoj vlastních zkušeností s odbornou prací, jak žák čelí špatným zkušenostem získaných vžitými předsudky, dále se sleduje žákově sebeurčení, sebehodnocení a identity v kolektivu spolužáků.

Při hodnocení žáků se SVP se nám osvědčilo a doporučujeme:

- „hodnocení pomocí bodů, počtem chyb, slovy;
- používání slovního hodnocení místo hodnocení klasifikací;
- tolerování kolísání výkonu (nehodnotit nejhorší výkon);
- poskytovat žákovi zpětnou vazbu a ocenit jeho výkon před třídou;
- hodnotit pracovní úsilí žáka, jeho zájem a snahu – nejen výkon;
- nehodnotit jako chybné to, co žák nestihl (respektování individuálního pracovního tempa).“ (Kratochvílová, J.: 2012, s. 31)

Podpůrné prostředky jsou často individuální a je-li žák na jejich užívání zvyklý, je nutné je povolit i při evaluaci. Vliv na výkon žáka se speciálními vzdělávacími potřebami může mít

i přítomnost **asistenta pedagoga**. Přítomnost asistenta pedagoga odbourává stres, přispívá k pohodové atmosféře, žák se méně unaví, zlepší se jeho výkon a možnost zaměřit se na úspěšné splnění zadaného úkolu. Pokud je žák zvyklý na asistenta pedagoga při vyučování, musí být asistent přítomný i při jeho evaluaci, jinak se výrazně zhorší žákův výkon.

Dále může žák využívat služeb osobního asistenta a tlumočnicka do znakové řeči. Žák může vlastnit speciální pomůcky. Tato podpůrná opatření je nutné při evaluaci ponechat.

Shrnutí poznatků důležitých pro vypracování podkladů pro evaluaci:

Hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami zahrnuje doporučení jednotlivých poradenských zařízení (vychází z objektivního vyšetření), dále je zohledněn žákův aktuální zdravotní stav a je nutné zohlednit snadnější unavitelnost žáka (např. důležité zkoušky směřovat do dopoledních hodin). Při zkoušení je nutné žáka kladně motivovat a povzbuzovat a umožnit užití povolených kompenzačních pomůcek. V této souvislosti je vhodné zmínit **různorodost a rozmanitost evaluačních, tedy hodnotících, kritérií**, která by měla být uplatněna při hodnocení.

1.4 SPECIFIKA ŠKOLY VZDĚLÁVAJÍCÍ ŽÁKY SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

Střední škola zřízená speciálně pro tělesně postižené žáky musí být uzpůsobena technicky i personálně a její pedagogové musí splňovat kvalifikační požadavky dané zákonem o pedagogických pracovnících.

12

Vybavení střední školy zřízené pro tělesně postižené žáky:

Bezbariérové prostory: Nájezdové rampy, široké výtahy, širší dveře s úchopy pro vozíčkáře, čidla na otvírání dveří na chodbách a u vchodů do školy, bezbariérové prostorné záchody s madly umožňujícími přesun z vozíku na záchodovou mísu, k dispozici jsou zvedáky pro obsluhu na WC, sociální zařízení je vybaveno spínačem pro přivolání pomoci a osvětlení má čidlo reagující na pohyb.

Pro **osobní hygienu a zdravotní péči** jsou k dispozici místnosti pro osobní hygienu a cévkování.

Učebny pro všeobecné a odborné vzdělávání: Vedle umyvadla jsou vybaveny papírovými ubrousky, mají odpočinkový kout, který slouží k relaxaci nebo při náhlém zhoršení zdravotního stavu žáka (jedná se o polohovací postel nebo sedací soupravu), k dispozici jsou polohovací lavice, kompenzační pomůcky dle potřeby jednotlivých žáků a nezastupitelnou úlohu mají pomůcky pro ovládání počítače. Výhodné je vybavení dataprojektory, což umožňuje názornou výuku.

Pracoviště odborného výcviku: Dílna s dostatkem volného prostoru umožňující bezpečný pohyb vozíku a chůzi osobám s omezenou pohyblivostí, v případě výuky oboru vzdělání 32-52-H/01 Výrobce kožedělného zboží je možné omezit rychlost šicího stroje (určené pro žáky se sníženou motorickou funkcí), k dispozici je nastavitelný pracovní stůl pro žáky na vozíku a osoby s malým vzrůstem.

Podpora při výuce: Pro žáky jsou dostupné kopírované texty (v případě výrazných problémů při psaní), názorné obrázky a schémata, podpora globálního čtení (pojem má svůj obrázek –

užívá se zejména v případě závažných komunikačních problémů), v případě nutnosti je možné zapůjčit školní notebook.

Škola zabezpečuje žákům, kteří nejsou schopni sebeobsluhy, dopomoc asistenta pedagoga, případně umožní přítomnost osobního asistenta.

Požadovaná kvalifikace pedagogických pracovníků: Na střední škole zřízené pro tělesně postižené žáky pracují učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů, odborných předmětů, odborného výcviku a asistenti pedagoga. V souladu se zákonem o pedagogických pracovních 9 § odst. 7 a 8 je součástí jejich kvalifikace také vzdělání v oblasti speciální pedagogiky.

2. PODMÍNKY VZDĚLÁVÁNÍ V OBORU 32-52-H/01 VÝROBCE KOŽEDĚLNÉHO ZBOŽÍ

Skupina oborů 32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů zahrnuje tři obory vzdělání: 32-52-H/01 Výrobce kožedělného zboží

32-54-H/01 Výrobce obuvi

32-41-E/01 Kožedělná výroba

Vzdělávání v těchto oborech je tříleté a je ukončeno závěrečnou zkouškou. Absolventi získávají střední vzdělání s výučním listem. Pro účely této publikace byl jako reprezentativní obor vzdělání zvolen obor 32-52-H/01 Výrobce kožedělného zboží.

2.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM (RVP)

RVP vymezuje klíčové a odborné kompetence, které jsou pro pedagoga závazné. V případě práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami vyučující řeší nácvik kompetencí zpravidla individuálním přístupem a za využití metod speciálně pedagogického přístupu.

RVP oboru vzdělání **32-52-H/01 Výrobce kožedělného zboží** uvádí:

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolvent byl schopen podle svých schopností a možností využívat svých odborných znalostí pro úspěšné uplatnění ve světě práce, pro budování a rozvoj své profesní kariéry.

Absolvent by měl disponovat těmito odbornými kompetencemi:

- **Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci.**
- **Konstruovat a modelovat kožedělné výrobky.**
- **Zhotovovat kožedělné výrobky dle technologického postupu.**
- **Provádět kontrolu výrobního procesu a posuzovat kvalitu hotových výrobků.**
- **Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb.**
- **Jednat ekonomicky a v souladu se strategií udržitelného rozvoje.**

V pedagogické práci je pak nácvik odborných kompetencí prováděn následovně:

Při zpracování technické dokumentace se využívají také základní výtvarné techniky - žáci se specifickými výukovými problémy mají různý stupeň svých motorických schopností, který je patrný zejména v písemném a kresebném projevu. Proto se volí taková výtvarná technika, která žákovi plně umožní využít svých schopností.

Při konstruování a modelování se pedagog zaměřuje více na podporu zájmu a motivaci při kresleném projevu a snaží se při vzájemné domluvě s žákem vystihnout nápad a myšlenku. Z grafického projevu bývá řešení nebo tvar nedostatečně čitelný, ale je velmi důležité nechat žáka samostatně pracovat, což přispívá k jeho sebevědomí.

Prostorová představitost je u žáků na různé úrovni, proto učitel využívá příkladů řešení přímo na výrobcích, zjednoduší a ukáže danou variantu např. pomocí papírového modelu.

Pokud si je žák vědom svých nedostatečných schopností, více se soustředí na kresbu a nezbyvá tolik vůle a energie na **aplikování znalostí principu designu a módních trendů**. Přesto je žák motivován ke sledování aktuální módy, barvy sezóny a tvarů výrobků. K tomu se používají odborné časopisy, internet, návštěva obchodu, prohlídka výstav a veletrhů. Přínosné je využití počítačové techniky ke **zpracovávání nových vzorů výrobků**.

V **oblasti teoretických znalostí a odborné terminologie** žáci potřebují více času a delší prověřování a procvičování, než si poznatky a pojmy upevní.

Rovněž osvojení znalostí a dovedností týkajících se **provádění kompletní výroby včetně montáže výrobků** je ovlivněno zdravotními problémy žáků. Učitel odborného výcviku řídí a kontroluje žáky, dbá na správný nácvik nové pracovní operace a postupně vede žáky k samostatnosti a k dodržování zásad BOZP.

Žák a učitel se snaží nalézt cestu, jak žákův handicap kompenzovat (jinak uchopit nářadí, uzpůsobit výšku pracovního stolu, použít individuální pomůcky). Žáci postupují od jednoduchých výrobků ke složitějším, až docílí **výroby různých druhů výrobků, např. řezaných, lemovaných, obrácených a zakládáných, s použitím vykrajování, vysekávání**. Ovšem v důsledku zdravotních potíží potřebují delší dobu k nácviku, procvičování a upevnění praktických dovedností, což je velmi náročné na trpělivost a pedagogický takt.

Odbornou kompetenci **provádění oprav a renovace výrobků** si žáci osvojují při opravách svých výrobků, popřípadě při opravě zakázky. Dále se žáci setkají s drobnými opravami sedlářských výrobků.

Obsluhu strojů a zařízení v kožedělné výrobě a provádění jejich běžné údržby zvládají žáci pod dohledem učitele v odborném výcviku a jsou důsledně vedeni, aby dodržovali zásady BOZP.

15

K dodržování technologických postupů a norem, k uplatňování estetických hledisek, k zásadám hospodárnosti a efektivity při výrobě jsou žáci vedeni v průběhu celého vzdělávání v teoretickém i praktickém vyučování.

Každý žák si vede deník odborného výcviku, do kterého si zapisuje u každého výrobku, který vyrábí, následující údaje: název a druh výrobku, použité pomůcky a materiály, stručný technologický postup výroby a vlastní hodnocení hotového výrobku.

Mít přehled o prodejnosti výrobků na trhu je pro žáky důležité, a proto je sortiment výroby obměňován dle aktuálních trendů v kožedělné výrobě. Rovněž je možné zaměřit výrobu kožedělných výrobků podle sortimentu konkrétních firem. Pro odbornou praxi je důležité **mít přehled o ceně materiálů** a dalších provozních nákladech při výrobě k provádění správné kalkulace ceny zakázky.

Prokazování manuální zručnosti a kreativity je u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami závislá na druhu a stupni zdravotního postižení. Zvýšená snaha vyrovnat se zdravé populaci je často pro tělesně postiženého jedince velmi únavná, proto je jeho kreativita únavou značně snížena.

Vhodná komunikace se zákazníkem se nacvičuje v průběhu celého vzdělávání. Nácvik probíhá zejména při prodeji zhotovených výrobků na akcích školy, při kontaktu s návštěvami v odborném výcviku. Náročné pro žáky je **posuzování kvality základních materiálů, provádění mezioperační kontroly a zhodnocení kvality hotových výrobků**.

2.2 MATERIÁLNÍ VYBAVENÍ PRACOVIŠTĚ A UČEBNY

Odborná učebna je vybavena vzorky výrobků z odborného výcviku, vzorníky materiálů, vzorky nářadí a pomůcek. K vyplňování formulářů technické dokumentace slouží audiovizuální technika, kterou se promítá plocha počítače na magnetickou tabuli.

Prostor určený pro praktické vyučování je tvořen dílnou, skladem materiálu, skladem hotových výrobků, šatnami a sociálním zařízením.

Dílna, ve které praktické vyučování probíhá, by měla být vybavena výškově nastavitelnými pracovními stoly opatřenými speciálními krájecími deskami, knihařskými kameny na mazání lepidlem a zásuvkou, která obsahuje sadu nářadí v pouzdře. Jednotlivá sada obsahuje krájecí nůž, nůžky, bodec, skládací metr, tužku, kostku, brousek a jehly na ruční šití. Nezbytné zařízení dílny dále tvoří strojní zařízení, které je potřebné pro brašnářskou výrobu: šicí stroje, kosící stroj, štípací stroj, knihařské pákové ramenové nůžky, vysekávací stroj, cívkovací stroj, razící stroj, bruska a vrtačka. Pracovní místo u šicího a kosícího stroje je vhodné doplnit výškově nastavitelnou židlí. Regály v dílně slouží pro uskladnění šablon k jednotlivým výrobkům, dále pro nejčastěji používané druhy kování, náhradní a speciální nářadí.

Ve skladu materiálů jsou přehledně uloženy veškeré materiály potřebné pro praktické vyučování (přírodní, syntetické, textilní materiály, lepidla, nitě, jednotlivé druhy kování atd.). Jednotlivé materiály mohou být uskladněné v regálech, ve skříních nebo v boxech. Dále by měl sklad plnit i funkci přípravné dílny. Zde si učitel odborného výcviku připravuje na speciálním pracovním stole materiály, které budou žáci potřebovat při zhotovování výrobků.

Ve skladu hotových výrobků jsou v policích nebo v boxech přehledně uloženy hotové a rozpracované výrobky.

Během odborného výcviku mají žáci k dispozici konkrétní šablony, referenční vzorky výrobků, jednotlivé druhy materiálů, nářadí a strojní vybavení dílny.

Šatny a sociální zařízení jsou vybaveny v souladu s platnými hygienickými předpisy a jsou uzpůsobeny pro žáky s tělesným postižením.

2.3 VLIV POSTIŽENÍ NA PRACOVNÍ VÝKON

Vzdělávání žáků s tělesným postižením má svá specifika, která se odvíjejí od tělesných a psychických zvláštností těchto žáků a od druhů zdravotního postižení.

Obecně u všech žáků se speciálními vzdělávacími potřebami platí: Sledování míry únavy žáků, střídání činnosti, užívání více forem a metod pro upevňování a opakování učiva, používání čitelnějšího písma a zdůraznění důležitých pojmů v textu pro lepší orientaci, umožnění odpočinku na relaxační sedačce ve třídě.

Vliv tělesného postižení na výkon žáka se projevuje dle typu postižení následovně:

Obrny se vyznačují u postižených velkým nebo malým svalovým napětím v ochrnuté končetině, proto **vážně svalová koordinace** a **bývá narušena jemná motorika** horních končetin. Při hodnocení zohledňujeme delší časový interval, zadáváme úkoly v daném pořadí.

U somatických postižení se jedná zejména o **poúrazové stavy**, které se mohou projevovat třesem rukou. Třes rukou se odstraňuje **cviky na soustředění** (tyto cviky opět vyžadují určený

čas). Tento žák vydává **větší soustředění na vykonávaný pohyb** a z toho plyne jeho **vyšší únava** při práci.

Při **postižení míchy** bývá žák často na invalidním vozíku s obrnou dolních končetin. Jeho výkon bývá ovlivněn malým pracovním **dosahem sedícího člověka**.

U malformace, amputace (např. funkční jen jedna ruka) musíme **umožnit úchop jiným způsobem**, např. upevnit sešit, učebnici pomocí držáku nebo jiné kompenzační pomůcky.

Epileptický záchvat bývá **častou kombinací s tělesným postižením**. Po záchvatu je žák **velmi unavený**, potřebuje delší odpočinek. **Nemůžeme** tedy žáka **hodnotit přímo po záchvatu** (únava, otupělost, spánek).

Smyslová postižení, zejména **sluchová postižení**, mohou být zrádná z hlediska porozumění zadanému úkolu. Žák se sluchovým postižením sice působí bez problému a usmívá se, ale pedagog či hodnotitel se musí přesvědčit, zda žák pochopil zadání.

Největší vliv má tělesné postižení na čas provedení pracovních operací, dále ovlivňuje přesnost vykrojení dílců, musí se také počítat s větším procentem ztrát při spotřebě materiálu. Každý náznak, stupeň zlepšení žáka, je nutné podpořit intenzivní kladnou motivací, protože nácvik se pro žáka stává dlouhým a náročným. **Nejvíce se hodnotí snaha žáka svoje postižení kompenzovat doporučenou pomůckou, změnou klasického postupu s kladným výsledkem.**

Dalším důležitým prvkem při **hodnocení žáků** s tělesným postižením je to, aby hodnotitel (učitel, odborník z praxe, budoucí zaměstnavatel) zadával hodnocené úkoly v pravý čas, potřebné kvalitě a v přiměřené míře. **Dlouhodobě nadměrné přetěžování žáků** může vést k tomu, že si žák **nepamatuje zadání práce**. Tím se snižuje míra samostatnosti, která je součástí hodnocení. Je nutné předejít tomu, aby se žák domníval, že z důvodu svého postižení nestačí na svou práci.

Při hodnocení se musí zajistit podmínky, za kterých se žákovi pracuje lépe s ohledem na jeho zdravotní postižení. Konkrétní, **jednoznačné požadavky**, zdvořilá a **trpělivá formulace příkazů** musí při hodnocení žáků s tělesným postižením patřit mezi základní samozřejmosti, se kterými musí všichni, kteří se podílí na hodnocení, počítat. Při práci s tělesně postiženým žákem může dojít **k stresové situaci na základě pomalého pracovního tempa**. Stres nebo pocit z nestíhání úkolů může vyvolávat v komunikaci s hodnotitelem (pedagogem) úsečné jednání a následně slovní projev s prvky nervozity. Žák se špatně soustředí při plnění zadaného úkolu. Musí se **dodržovat časová posloupnost** či **plán plnění zadání**, nebo dle závažnosti postižení i prodloužení času ke splnění úkolu.

Metodický přístup při zadávání úkolů žákům s tělesným postižením je velmi individuální. Je vhodné, aby hodnotitel uměl komunikovat s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, byl vnímavý k jejich individuálním potřebám.

Závěrem této kapitoly je nutné zdůraznit, že při hodnocení žáka je třeba **ocenit snahu překonávat svůj zdravotní handicap**.

3. MOŽNOSTI EVALUACE A JEJÍ VYUŽITÍ

3.1 MOŽNOSTI EVALUAČNÍCH NÁSTROJŮ K OVĚŘENÍ ODBORNÝCH KOMPETENCÍ

Evaluace je prováděna za využití evaluačních nástrojů. Cílem evaluace je ověřit efektivitu vzdělávacího procesu.

Příkladem evaluačního nástroje jsou:

- pozorování,
- hodnotící stupnice při pozorování,
- dotazníky – screeningové i jiné posuzovací, postojové škály,
- testy,
- interview, rozhovory s účastníky,
- diskuse v rámci ohniskových skupin,
- zkoumání běžných záznamů,
- analýza dokumentace,
- klasifikace/hodnocení žáků,
- zpětná vazba od účastníků vzdělávání (žáků), rodičů, zaměstnavatelů, učitelů, zřizovatele
- výstupy z interních a externích supervizí,
- záznamy z hospitací, inspekční zprávy,
- sociometrie, monitoring,
- autoevaluace,
- SWOT analýza, a další.

18

Většinou se využívá **kombinace více evaluačních nástrojů**.

V oblasti profesní přípravy našich žáků jsme si stanovili tyto evaluační nástroje:

- Posouzení práce žáka (posuzovací arch, hodnotící tabulka).
- Posouzení výrobku (posuzovací arch, hodnotící tabulka).
- Dotazování žáků (dotazník pro žáky).
- Stanovení priorit (sebehodnocení).

Průcha upozorňuje (in Průcha, J., 1996), že dochází k určité změně při využití evaluace v pedagogické praxi. Dříve byla primární snaha zjistit, co se žáci naučili a následně diferencovat žáky dle studijních předpokladů. Dnes evaluace poskytuje hodnotící informace o celé pedagogické realitě sloužící k výzkumu a hodnocení praxe. Ve své publikaci uvádí i různé oblasti, např.: evaluace hodnocení programů, evaluace hodnocení personálu, **evaluace hodnocení výkonu**, **evaluace hodnocení produktů**, **evaluace hodnocení projektů**, evaluace hodnocení politiky, **strategie**, evaluace hodnocení.

Dále Průcha vymezuje problematiku samotné pedagogické evaluace, např.: **evaluace vzdělávacích potřeb – potřeby jedinců, skupin**, **evaluace programů**, evaluace učebnic a didaktických textů, evaluace výuky, evaluace edukačních prostředků, **evaluace výsledků**,

evaluace vzdělávacích efektů, dlouhodobé důsledky vzdělávacích procesů, evaluace škol a institucí, evaluace alternativních škol a vzdělání, **evaluace vzdělávacích indikátorů,** evaluace pedagogické vědy, evaluace vzdělávacích potřeb.

Hodnocení se získává rozhovory, písemnými dotazníky, kde žáci uvádí své potřeby, představy o škole.

Evaluační nástroje užívané u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami by měly splňovat podmínku **zohlednění postižení** (např. tělesného postižení). Z hodnocení by mělo být mimo jiné zřejmé, zda sledovaný jev je nějak ovlivněn zdravotním postižením (zda se zdařila nebo nezdařila jeho kompenzace, zda má kompenzace vliv na kvalitu práce apod.).

V našem případě se snažíme být při zadávání práce struční a úkoly stanovovat jednoznačně (výstižně). Předložený výrobní formulář je strukturovaný, s důrazem na jednoduchost. Součástí hodnotící tabulky je i škála, která zahrnuje situaci vyžadující kompenzaci. Poněkud netradičně ponecháváme pro všechny žáky na zadanou samostatnou práci stejný čas. Vycházíme ze skutečnosti, že výsledkem není známka, ale **snaha zjistit, jak si žák vede ve skupině. Potenciálního zaměstnavatele** bude rovněž zajímat **výkon pracovníka a jeho snaha zvládnout co nejlépe zadaný úkol.**

Poláchová (in Poláchová Vašátková J., 2010) uvádí, že cíle je nutné rozlišovat od účelů evaluačních procesů ve škole. **Cíl považuje za zamýšlený výsledek, k němuž aktivity směřují, vycházejí z vize školy a ze znalosti aktuálního stavu.** Dále uvádí, že **kritéria** určují kvalitu zvolené oblasti (žádoucí stav), **indikátory** jsou signály úspěchu (bylo cíle dosaženo, míra úspěchu).

3.2 STANOVENÍ CÍLŮ. VYMEZENÍ KRITÉRIÍ A INDIKÁTORŮ

Vzdělávání žáků s tělesným postižením by mělo zohledňovat hledisko **profesní i hledisko sociální**. Lze předpokládat, že znalosti nabyté v rámci profesní přípravy se promítnou i do sociálních dovedností a kladně se projeví na osobním růstu jedince.

Cílem evaluace je sledovat schopnosti našich žáků v oblasti profesní i sociální. Vzdělávací proces směřujeme k tomu, aby odborné vzdělání nebylo vnímáno žáky pouze jako získání oficiálního dokladu (v našem případě výučního listu). Snažíme se upozornit, že proces vzdělávání má přesah i do osobního života, což považujeme za zvláště významné pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Při evaluaci může vystupovat na pozici hodnotitele potenciální zaměstnavatel. S ohledem na výrobní sortiment firmy může navrhnout výrobek a má možnost pozorovat žáka (potenciálního zaměstnance) při práci. Právě tato oblast dle našeho názoru potřebuje posílit, protože odborný výcvik žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je v dnešní době často plně realizován mimo výrobní podnik.

Za dílčí cíle evaluace je možné považovat získání zpětné vazby pedagogům pro další pedagogickou praxi, nabídnout žákovi prostor pro **sebehodnocení** před ukončením vzdělávání a zaměstnavatelům, pokud se zapojí do evaluace, umožnit náhled do oblasti přípravy na zaměstnání zdravotně postižených osob.

1. Hledisko profesní

Pro vymezení kritérií a indikátorů z hlediska profesního si stanovíme dvě oblasti:

- Oblast využití **teoretických** odborných znalostí:
Orientace v technických podkladech, stanovení postupu práce.
- Oblast využití **praktických** odborných dovedností:
Tvorba šablon pro výrobu, výroba dílců brašnářských výrobků, kompletace a spojování dílců a součástí brašnářských výrobků, užití a údržba strojů a zařízení používaných v kožedělné výrobě, ruční a strojové šití, dodržování BOZP.

2. Hledisko sociální – využití získaných dovedností v běžném životě a kontaktu s ostatními lidmi.

Není vymezeno oficiálními standardy, ale pro každého jedince má svůj vlastní význam, určuje jeho schopnost komunikace a užití nabytých dovedností v běžném životě. Určitá kritéria uvádí Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 32-52-H/01 Výrobce kožedělného zboží v popisu klíčových kompetencí důležitých pro osobní rozvoj jedince.

Opět si pro vymezení kritérií a indikátorů vymežíme dvě oblasti:

- Oblast sociálních **vztahů a komunikace s okolím**:
Spolupracovat při řešení problémů s jinými lidmi, formulovat své myšlenky srozumitelně a souvisle, porozumět a orientovat se ve vzniklém problému (určit jádro problému), navrhnout způsob řešení, formulovat své myšlenky srozumitelně a souvisle
- Oblast dovedností, které jsou důležité pro **kvalitní zvládnutí běžného života**:
Schopnost vytvořit si denní režim a schopnost dodržovat zvolený program, obecné zvládnutí pracovních dovedností, využívat zkušeností a vědomostí nabytých dříve, stanovovat si na základě poznání své osobnosti přiměřené cíle osobního rozvoje v oblasti zájmové i pracovní, pečovat o své zdraví.

Kritéria:

- žáci jsou kvalitně připraveni pro samostatnou práci v dílně u zaměstnavatele
- žáci jsou dostatečně sociálně vyspělí pro začlenění do běžného života

Indikátor: Předem daná hodnotící škála, která zahrnuje i variantu kompenzace postižení.

3.3 ZPŮSOB A VYUŽITÍ EVALUACE PRO HODNOCENÍ PŘIPRAVENOSTI ŽÁKŮ NA TRH PRÁCE

Vzdělávání žáků ve tříletých oborech vzdělání s výučním listem je ukončeno závěrečnou zkouškou, která se řídí školským zákonem.

Pro účely interního hodnocení školy používáme ve třetím ročníku vlastní evaluaci výsledků odborného vzdělávání. Jedná se o období „praktické zkoušky“ (neklasifikované), kdy žáci zpracovávají kompletně zadaný výrobek, doplněnou hodnotícími dotazníky a sebehodnocením.

Třetí ročník jsme zvolili proto, že se jedná se o dobu intenzivní přípravy k ukončení školní docházky. Zároveň však žáci řeší své případné osamostatnění a zvažují, kam budou směřovat

svůj život po absolvování školy. **Toto období je pro tělesně postiženého jedince nesmírně komplikované, protože si uvědomuje svůj zdravotní problém ve vztahu k následnému pracovnímu uplatnění.** Vztah žáků ke škole se mění, protože se blíží závěrečné zkoušky. Žáci již mají osvojené strategie pro řešení nesnází a konstruktivní komunikaci. Kritičnost žáků ke škole, která se věnuje primárně žákům tělesně postiženým, nemusí být před koncem vzdělání nijak velká. Je to dáno právě tím, že si žáci uvědomují, jaké zázemí jim škola poskytuje a jaké komplikace budou muset překonávat v běžném životě. V každém případě se však jedná o období mladého člověka, kdy hodnotí svůj dosavadní život a zvažuje další možnosti.

Námi navržený způsob evaluace probíhá v atmosféře, kdy žáci vědí, že výsledkem nebude známka (klasifikace) a že na závěr budou mít možnost vlastními slovy sdělit pocity při práci a sami posoudí, jak se jim práce dařila. Tím je podpořena přátelská a uvolněná nálada. Je možné pozorovat míru kooperace mezi žáky (například schopnost zapůjčit si společné pracovní nářadí, vystřídat se efektivně u společného výrobního zařízení). To mnohem lépe navozuje prostředí běžného pracoviště ve výrobním závodě.

Proto se jako **ideální doba pro užití evaluačního nástroje** jeví **období druhého pololetí závěrečného ročníku.**

Evaluační nástroj je sice úzce zaměřen na obor 32-52-H/01 Výrobce kožedělného zboží – brašnářská výroba, nicméně lze ho inspirativně využít i pro jiné zaměření nebo obor vzdělání.

Tato skutečnost je dána tím, že jsou hodnoceny požadavky pro výkon profese a **případného zaměstnavatele zajímá odborná připravenost a schopnost absolventa zařadit se do pracovního procesu a kolektivu ostatních pracovníků.**

Předpokladem pro stanovení evaluačního nástroje je samostatná práce žáka dle zadání, sebehodnocení žáka a vyplnění krátkého individuálního dotazníku. Nástrojem evaluace budou:

- Vyhotovené **podklady pro zhotovení** výrobku (výrobní formulář, příloha č. 2) – hodnocení výsledku práce
- **Hotové výrobky** – hodnocení výsledku práce
- **Průběh výroby** – pozorování hodnotitelem
- **Sebehodnocení žáka** - pozorování hodnotitelem
- **Individuální dotazník** - vyhodnocení dotazníku

Metodická poznámka: Vzhledem k tomu, že práce zahrnuje i sebehodnocení žáka, nemůže být hodnocení anonymní. **Proto se doporučuje, aby hodnocení prováděli minimálně tři hodnotitelé.** Jako vhodné se jeví zastoupení případného **zaměstnavatele** (odborníka z praxe). **Je nezbytné si předem rozdělit, kterou část bude hodnotit který hodnotitel (co kdo hodnotí).**

Podklady a podmínky pro evaluaci jsou:

1. Dílna připravená pro práci, předem určené místo pro práci žáka, osobní a společné pracovní pomůcky a strojní zařízení pro práci (standardní vybavení brašnářské dílny, viz kapitola 2.2 Materiální vybavení pracoviště a učebny).
2. Jednoznačné **písemné zadání** práce (příloha č. 1) s určenou dobou trvání práce pro každého žáka.

3. **Výrobní formulář** formátu A4 pro každého žáka (příloha č. 2).
4. Místo (tabule), kde bude vyznačen **čas započetí a čas ukončení práce**.
5. **Individuální dotazník**
6. **Hodnotící tabulka** pro hodnotitele (obsahuje jméno žáka /případně číslo, hodnocená kritéria a hodnotící škálu).

Průběh evaluace:

1. krok: **Vysvětlíme** žákům důvod jejich práce pro ně samotné, pro školu a pro potenciálního zaměstnavatele. Doba trvání: 5 minut.
2. krok: **Zadání práce**, předání výrobního formuláře a individuálního formuláře. Doba trvání: 10 min.
3. krok: **Samostatná práce žáka** a monitorování žáka hodnotitelem. Hodnotitel má možnost si do předem zhotovené tabulky pořizovat záznamy z pozorování. Lze předpokládat, že žáci si na přítomnost hodnotitele po čase zvyknou a nebudou ho vnímat jako rušivý prvek. Dosud jsou totiž na přítomnost další osoby (učitele odborného výcviku) na pracovišti zvyklí. Doba trvání: Dle zadání a složitosti práce – stanoveno po volbě výrobku (doporučujeme max. 5 hodin). Žák má možnost individuálně přerušit práci.
4. krok: Půl hodiny před koncem doby určené pro práci hodnotitel oznámí **blížící se konec práce**.
5. krok: Po uplynutí doby určené pro práci se práce jednoznačně ukončí a žáci budou mít prostor pro **relaxační přestávku** dle svých potřeb (max. 30 minut).
6. krok: Žák dostane prostor pro **sebehodnocení** před hodnotiteli a ostatními žáky, kde sám zhodnotí svou práci, předloží nákres, dokončené výrobky a sám překontroluje úklid pracoviště a odevzdá individuální formulář. Doba trvání: 15 min.

22

Fungování evaluačního nástroje:

- V **profesní oblasti** je dáno tím, že žák dostane dostatečně jasně stanovené zadání samostatné práce. Zároveň je vymezen časový úsek na práci a jsou jasně stanovené výstupy pracovní činnosti. Žák není omezen počtem zhotovení výrobku. Lze tedy zhotovit jeden a více výrobků. To umožní hodnotit jak kvalitu, tak i rychlost práce. Lze rovněž vyzorovat, jak jsou pracovní dovednosti zvládnuté a zažité, což lze považovat za velmi významné kritérium pro potenciálního zaměstnavatele.
- V **oblasti sociálních vztahů** se uplatňuje hledisko **sebehodnocení** (vlastní projev žáka) a odpovědi v individuálním dotazníku (zpětná vazba pro pedagogy od žáka). Žákovi je dán prostor k samostatnému projevu a to, že žák je schopen (nebo není schopen) určité sebereflexe, ukazuje sociální vyspělost. Tím, jak při prezentaci své práce vystupuje, jaké je jeho chování, jak gestikuluje, předvede své komunikační schopnosti. Sociální oblasti se dotýká i individuální dotazník. Ten je zaměřen především na oblast využití dovedností získaných při odborném studiu v běžném životě.

Vyhodnocení evaluačního nástroje

Cílem vyhodnocení výsledků evaluačního nástroje je zjistit, zda **škola** poskytla žákovi vzdělání v dostatečné míře pro profesní uplatnění a zároveň podpořila i vývoj celkové osobnosti žáka.

Potenciální zaměstnavatel (odborník z praxe) může tímto způsobem nahlédnout do života tělesně postiženého zaměstnance. Pokud přijme roli hodnotitele, uvidí žáka při práci a sám

bude mít možnost posoudit, jak se člověk dovede vyrovnat se svým zdravotním handicapem a kompenzovat své zdravotní postižení.

Výstupy jednotlivých částí hodnocení jsou značně rozdílné, a proto považujeme za vhodné je zde popsat a vysvětlit:

Průběh výroby – činnost žáka při práci poskytuje širokou oblast pro hodnocení žáka a lze si udělat dobrou představu o odborné připravenosti. U žáků s tělesným postižením je možné pozorovat, jak úspěšně kompenzují svůj zdravotní handicap. Při pozorování činnosti žáka však musíme mít na paměti kolísání výkonu a nehodnotit nejhorší výkon. Aby výsledky pozorování byly srovnatelné, je nutné předem určit klíčové oblasti a nastavit kritéria hodnocení (hodnotící škálu):

Dodržení zásad BOZP

Monitorujeme, jak žák dodržoval zásady BOZP (používání pracovního pláště, schopnost zacházet s jednotlivými stroji na pracovišti, atd.). Klidné a rozvážené chování na pracovišti lze považovat za důležité i pro budoucího zaměstnavatele – prevence úrazů, zabránění materiálním škodám.

Kvalita vykrojených dílců

Pozorujeme, jak žák vykrojoval jednotlivé dílce (přesnost, estetika, výkroj kazů, atd.).

Manipulace se šablonami

Zaměříme se na to, jak žák manipuloval se šablonami (správné užití šablon, šablony mu neujíždí, v průběhu práce nejsou znehodnocovány, atd.).

Závěrečný úklid pracoviště

Bývá často žáky a mladými pracovníky opomíjen. Jedná se však o nedílnou součást pracovní činnosti v dílně. Hodnotíme, jak žák kvalitně po ukončení zadaného úkolu uklidil své pracoviště (udělal si pořádek na pracovním stole, uklidil společné nářadí, zakryl stroje a zametl podlahu).

Samostatnost

Všímáme si, jak byl žák samostatný při výrobě výrobku (zda potřeboval pomoc učitele odborného výcviku nebo svých spolužáků).

Výrobní formulář ukazuje, jak se žák zamýšlí nad tvarem, rozměry, volbou materiálu a jeho barevnou kombinací. Hodnotí se názornost a čistota nákresu a jeho přehlednost s prvky zásad technického kreslení. V *popisu výrobku* se zjistí, zda žák popsal správně tvar a konstrukční řešení. Nutné je však tolerovat nedostatky plynoucí z tělesného postižení. Nepřesnost nákresu může například ovlivnit zdravotní problém v oblasti jemné motoriky. Hodnotí se oblast profesních dovedností.

Hotové výrobky - výsledek práce poskytuje širokou možnost pro hodnocení:

Vhodnost volby materiálu

Posuzujeme, jaký si žák zvolil materiál na výrobu zadaného výrobku (dle barvy, tloušťky, tuhosti, pružnosti, atd.). Žák by měl znát jednotlivé vlastnosti materiálů a měl by vědět, který materiál může použít jako vrchový, podšívkový, výtuhový, popř. vycpávkový.

Funkčnost výrobku

Všimneme si, zda vyrobený výrobek plní svou funkci (např. vyrobené pouzdro má odpovídající velikost atd.).

Konečný vzhled výrobku, kvalita výrobku.

Hodnotíme kvalitu šití, zakládání, sesazení jednotlivých dílců, montáž kování, jednotlivé části výrobku (např. zhotovení hlavního dílu, straničky, držadla, podšívky hlavního dílu, atd.). Sledujeme rovněž, kolik výrobků stihl žák za danou dobu vyrobit.

Sebehodnocení – necháme žáka samostatně hovořit o výrobku, posoudit, jak se mu dařila práce, a zhodnotit kvalitu výrobku. Pozorujeme chování žáka při samostatném projevu, jeho komunikační schopnosti. Hodnocení však musíme provádět s ohledem na případné postižení v oblasti komunikačních dovedností. Sebehodnocení poskytuje zpětnou vazbu žákovi (sám musí hodnotit své vědomosti a znalosti). Hodnotitel má možnost posoudit adekvátní vystupování žáka (sociální zralost) a zdatnost při prezentaci výrobku. Obě zmíněné oblasti jsou důležité pro školu i potenciálního zaměstnavatele.

V této části můžeme žáka vyzvat, aby svůj výrobek popsal a vysvětlil funkci výrobku. Sledujeme tím schopnost žáka nabídnout a prodat svůj produkt. Odbyt je v dnešní době nedílnou součástí praxe řemeslníka.

Individuální dotazník - dotazy směřují do oblasti osobní, jedná se o hodnocení přínosu odborného vzdělání v běžném životě (mimo otázku č. 1).

Při vyhodnocení výsledků použijeme dvě připravené tabulky:

24 **Hodnotící tabulka žáka** – celkový přehled hodnocení jednotlivce, obsahuje rovněž hodnotící škálu:

Popis hodnocení	Stupeň hodnocení
provedl samostatně	A
provedl s dopomocí - dotazem	B
neprovedl	C
splněno s kompenzací	D

Konečný výstup hodnocené skupiny žáků (sumarizační tabulka) pro všechny žáky – celkový přehled hodnocení skupiny:

Pro lepší interpretaci výsledků je jednotlivé hodnocení prováděno pomocí čtyř písmen (A, B, C, D – **Hodnotící tabulka žáka**). Hodnocení písmeny vystihuje stupeň zvládnutí hodnoceného jevu všemi žáky. Při vyhodnocování výsledků nám pak může pomoci grafické znázornění a případné porovnávání výsledků z jednotlivých hodnocených oblastí.

Při hodnocení je nezbytně nutné, aby hodnotitelé pracovali s tabulkami, neboť uvádějí speciálně vytvořenou hodnotící škálu pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

3.4 PŘÍKLADY HODNOCENÍ JEDNOTLIVCŮ A SKUPINY

Námi navržené evaluační nástroje k ověřování odborných kompetencí široce pokrývají oblast odborné přípravy žáků a dotýkají se i oblasti klíčových kompetencí potřebných v běžném životě. Lze je variabilně upravit pro potenciálního zaměstnavatele (různá volba výrobku, případně sledování jiné pracovní dovednosti).

Běžné hodnocení (známkování) ve škole je zaměřeno na výsledek jednotlivého žáka, **zde získáváme hodnocení skupiny žáků v předem stanovené oblasti (činnosti).**

Vhodné je předem upozornit žáky, že jejich práce nebude známkovaná a po vyhodnocení evaluace je seznámit s tím, kde se jim daří a kde mají dosud určité rezervy.

3.4.1 PŘÍKLADY HODNOCENÍ JEDNOTLIVCŮ

A. Charakteristika vybraných žáků

Žák č. 1

Jméno: ZP

Věk: 19 let

Rodinná anamnéza:

Mladý muž, vyrůstal v neúplné rodině, s otcem se nestýká; sourozenci - mladší sestra, starší bratr.

Zdravotní stav:

Disharmonický vývoj osobnosti, dysortografie, oslabení intelektových funkcí, po úraze hlavy je impulzivní a výbušný.

Osobní anamnéza:

Opoždění psychomotorického vývoje, v dětství epilepsie, zdravotní problémy v oblasti kardiologie, endokrinologie, alergologie. Z důvodu výrazné nezralosti a vývojového opoždění měl dvakrát odklad školní docházky, povinná školní docházka v základní škole praktické. Nyní končí vzdělání v oblasti kožedělné výroby. Před dvěma lety utrpěl vážný úraz hlavy – pád ze skály při epileptickém záchvatu. Je pod stálým lékařským dohledem.

Současný stav žáka:

Zdravotní problémy stále trvají, vyžaduje dohled a kontrolu. Je důvěřivý, snadno zneužitelný. Snadno navazuje kontakt, ochotně komunikuje se spolužáky. Čte rychleji, komolí slova. Písmo je velmi drobné, v opisu s gramatickými i specifickými chybami, gramatická pravidla není schopen aplikovat – dysortografické potíže. Současný zdravotní stav lze hodnotit jako postižení více vadami.

Problémy žáka:

Po úraze hlavy se projevily změny v chování. Je impulzivnější, výbušnější, svéhlavý pouze však při komunikaci s dospělým, při dobré náladě vyhoví instrukcím učitele a plní dobře zadané úkoly. Psychomotorický neklid se projevuje zvýšenou hyperaktivitou v chování. Vázne

hodnocení sociálních situací a také abstraktní myšlení. Výkon se zhoršuje v zátěžových situacích.

Závěr speciálně pedagogické diagnostiky:

Je nutný tolerantní a vstřícný, ale autoritativní přístup s ohledem na jeho oslabení. Je vhodné předcházet situacím, které by žáka přetěžovaly a umožnit pravidelný režim s dostatkem odpočinku. Důležité je stanovit předem jasná pravidla a trvat na jejich dodržování, vytvořit strukturovaný režim.

Žák č. 2

Jméno: RP

Věk: 21 let

Rodinná anamnéza:

Mladý muž, vyrůstal v úplné rodině; sourozenci – starší sestra.

Zdravotní stav:

Spastická forma DMO, těžší formy SPU – dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, onemocnění srdce, pomalé psychomotorické tempo.

Osobní anamnéza:

V komunikaci je vstřícný a příjemný, se zájmem soustředit se na dobrý výkon. Spíše submisivní, citlivý, nejistý. Povinná školní docházka na ZŠ speciální. Nyní se vzdělává v oblasti kožedělné výroby.

Současný stav žáka:

Zdravotní problémy a tělesné postižení přetrvávají, vyžaduje pomoc asistenta pedagoga.

Problémy žáka:

Pro pomalejší psychomotorické tempo a těžší SPU je vhodné doporučit pomoc asistenta pedagoga, který pomůže i s orientací v textech. Potřebuje klid a dostatek času, úkoly plněné v časových limitech ho značně stresují. Trpí výrazným třesem rukou a zhoršenou pohybovou koordinací, ze kterých vyplývají problémy s odborným kreslením nebo vytvářením šablon dílců. Motorika je výrazně narušena, zhoršena úroveň představivosti pro matematické vztahy. Grafomotorický projev odpovídá spastické DMO (třicentimetrové písmo).

Závěr speciálně pedagogické diagnostiky:

Ověřovat, zda žák rozumí písemně zadaným instrukcím, volit přednostně ústní formu zkoušení, nehodnotit specifické chyby napříč spektrem. Je dobré používat při výkladu názorné pomůcky v kombinaci s multisenzoriálním přístupem. Je vhodný přívětivý pedagogický přístup s ohledem na větší postižení motoriky a těžší SPU. Mladý muž má zájem a snahu podat dobrý výkon. Důležitý je klid a dostatek času při plnění všech úkolů. Jakoukoliv činnost přizpůsobit momentálnímu zdravotnímu a psychickému stavu žáka.

Žák č. 3

Jméno: MN

Věk: 21 let

Rodinná anamnéza:

Mladý muž, vyrůstal v úplné rodině; sourozenci – starší bratr.

Zdravotní stav:

Diparetická forma DMO, středně těžké zrakové postižení, SPU – dysgrafie, dysortografie

Osobní anamnéza:

V komunikaci je kontaktní, příjemný, tichý. Spíše submisivní, citlivý, nejistý. Povinná školní docházka na ZŠ. Nyní se vzdělává v oblasti kožedělné výroby.

Současný stav žáka:

Zdravotní problémy vážnějšího charakteru se neprojevují, pouze mívá problémy s koleny (absolvoval několik operací). Psaný projev hůře čitelný, podobné tvary písmen. Tělesné postižení a středně těžká zraková vada přetrvávají.

Problémy žáka:

Působí klidným dojmem, s ochotou spolupracuje. Někdy má kolísavou pozornost. Písemný projev vykazuje znaky tělesného postižení. Své nedostatky kompenzuje velkým zájmem a znalostmi v oblasti výpočetní techniky, text psaný v počítači píše bez interpunkce. Mladý muž se spokojí se svým průměrným výkonem, nemá zájem zvýšit snahu k podání lepšího výkonu.

Závěr speciálně pedagogické diagnostiky:

Žákovi lépe vyhovuje ústní prověřování znalostí, při písemné formě ulpívá na skutečnostech, opakuje již napsané. Doporučuje se nehodnotit specifické chyby. Je dobré používat při výkladu názorné pomůcky v kombinaci s multisenzoriálním přístupem. Důležitý je klid a dostatek času při plnění všech úkolů. Žák ochotně pomůže pedagogovi s komunikačními technologiemi při průběhu výuky.

B. Evaluace vybraných žáků

Pro hodnocení byla vybrána skupina tří žáků končícího ročníku oboru vzdělání 33-52-H/01 Výrobce kožedělného zboží. Hodnocení proběhlo na začátku 2. pololetí třetího ročníku.

Zadání práce:

Žáci zhotoví **nákupní kabelu s podšívku** dle svého návrhu.

Stanovený čas pro práci: 5 hodin. Počet kusů výrobků, které žáci vyrobí, není určen. Kabelu, kterou bude žák považovat za nejlepší, předloží k hodnocení společně s výrobním formulářem a individuálním dotazníkem.

Očekává se samostatný závěrečný úklid pracoviště. Dle potřeb žáka jsou umožněny individuální přestávky na jídlo a WC.

Hodnocení práce prováděli:

Učitel odborného výcviku, zodpovídal za oblast hodnocení: Průběh výroby, kvalita hotových výrobků

Dvě učitelky teoretických předmětů - jedna zodpovídala za hodnocení zpracování výrobního formuláře, druhá vyhodnocovala sebehodnocení žáků a individuální dotazníky.

Žák č. 1

Jméno: ZP

Věk: 19 let

Výrobní formulář	Stupeň hodnocení
Tvar a rozměr výrobku	A
Názornost, čistota a přehlednost nákresu	A
Popis výrobku	B
Odborná terminologie	A

Průběh výroby	Stupeň hodnocení
Dodržení zásad BOZP	A
Kvalita vykrojených dílců	A
Manipulace se šablonami	A
Závěrečný úklid pracoviště	A
Samostatnost	B

Hotové výrobky	Stupeň hodnocení
Vhodnost volby materiálu	A
Funkčnost výrobku	A
Konečný vzhled výrobku	A
Kvalita zhotoveného výrobku	B

Sebehodnocení	Stupeň hodnocení
Vlastní hodnocení práce	A
Chování při projevu	D
Samostatnost projevu	B
Úroveň komunikačních schopností	B

Individuální dotazník		zakroužkujte dle odpovědi žáka		
číslo otázky	ano	ne	nevím	splněno s kompenzací
1	B	A	C	D
2	A	B	C	D
3	A	B	C	D
	uvedl 1 příklad	uvedl 2 příklady	neuvedl příklad	splněno s kompenzací
4	B	A	C	D
5	B	A	C	D

Při práci se mírně projevoval psychomotorický neklid (nedokázal práci předem promyslet, šel se zeptat), pěkný byl nákres výrobku. Předložená nákupní kabelka byla uzavíratelná - všité zdrhovadlo. Na závadu bylo mírné ušpinění od lepidla. Zajímavá byla odpověď na dotaz, čeho si nejvíce cení, že se v průběhu studia naučil (otázka 5, Individuální dotazník): „Dokončit práci.“ Při samostatném projevu byl žák neklidný, což ve výsledku působilo málo sebevědomě, žák musel být od hodnotitele slovně uklidněn (projevovala se hyperaktivita).

Žák č. 2

29

Jméno: RP

Věk: 21 let

Výrobní formulář	Stupeň hodnocení
Tvar a rozměr výrobku	A
Názornost, čistota a přehlednost nákresu	D
Popis výrobku	D
Odborná terminologie	B

Průběh výroby	Stupeň hodnocení
Dodržení zásad BOZP	A
Kvalita vykrojených dílců	D
Manipulace se šablonami	D
Závěrečný úklid pracoviště	A
Samostatnost	B

Hotové výrobky	Stupeň hodnocení
Vhodnost volby materiálu	A
Funkčnost výrobku	A
Konečný vzhled výrobku	B
Kvalita zhotovených výrobků	D

Sebehodnocení	Stupeň hodnocení
Vlastní hodnocení práce	B
Chování při projevu	A
Samostatnost projevu	B
Úroveň komunikačních schopností	A

Individuální dotazník		zakroužkujte dle odpovědi žáka		
číslo otázky	ano	ne	nevím	splněno s kompenzací
1	B	A	C	D
2	A	B	C	D
3	A	B	C	D
	uvedl 1 příklad	uvedl 2 příklady	neuveď příklad	splněno s kompenzací
4	B	A	C	D
5	B	A	C	D

Žák pracoval ochotně se snahou, třes rukou výrazně ovlivnil kvalitu nákresu (silně tlačí na tužku, přesto je čára křivá). Vzhledem k velkému písmu byl zvětšen formulář z formátu A4 na formát A3.

Před prací na dílně žák provedl kompenzační cviky na zmírnění třesu rukou. Třes rukou se výrazně neprojevuje při práci s krájecím nožem (krajáčkem). To je patrně dáno i tím, že zde je silný úchop a tlak na nástroj nutný. Kabelka předložená k hodnocení byla z pevného textilního materiálu s koženkovou podšívku, bez možnosti uzavírání. Na držadle bylo křivé šití, což byla viditelná vada. Žák mohl této vadě předejít větší pečlivostí, zhotovit držadlo jiné. Nelze však vyloučit, že křivé šití mohlo být následkem třesu rukou, proto hodnocení D.

Zajímavá byla odpověď na dotaz, čeho si nejvíce cení, že se v průběhu studia naučil (otázka 5, Individuální dotazník): „*Nepotřebuji tolik pomáhat doma.*“ Při samostatném projevu byl žák klidný, ale zřetelná byla nejistota – očekával nějakou pomoc (dotaz).

Žák č. 3

Jméno: MN

Věk: 21 let

Výrobní formulář	Stupeň hodnocení
Tvar a rozměr výrobku	A
Názornost, čistota a přehlednost nákresu	B
Popis výrobku	A
Odborná terminologie	B

Průběh výroby	Stupeň hodnocení
Dodržení zásad BOZP	A
Kvalita vykrojených dílců	B
Manipulace se šablonami	B
Závěrečný úklid pracoviště	A
Samostatnost	A

Hotové výrobky	Stupeň hodnocení
Vhodnost volby materiálu	A
Funkčnost výrobku	A
Konečný vzhled výrobku	B
Kvalita zhotovených výrobků	B

Sebehodnocení	Stupeň hodnocení
Vlastní hodnocení práce	A
Chování při projevu	A
Samostatnost projevu	A
Úroveň komunikačních schopností	A

Individuální dotazník		zakroužkujte dle odpovědi žáka		
číslo otázky	ano	ne	nevím	splněno s kompenzací
1	B	A	C	D
2	A	B	C	D
3	A	B	C	D
	uvedl 1 příklad	uvedl 2 příklady	neuvedl příklad	splněno s kompenzací
4	B	A	C	D
5	B	A	C	D

Žák pracoval samostatně, nákres výrobku – lehce neupravený. Vzhledem ke svému postižení je pozoruhodné, že celou práci zvládl bez zvláštní kompenzační pomůcky. Kabela předložená k hodnocení byla bez možnosti uzavírání, vyrobená z koženky (lícový materiál) s koženkovou podšívkou. Žák poněkud podcenil dokončovací a začišťovací práce. Hlavní nedostatky: zdeformovaný nýt na držadle, špatné začištění výrobku – nezastřížené nitě.

Žák bydlí mimo obec, kde je umístěna škola. Uvedl, že se naučil *sám pravidelně dojíždět*. (otázka 5, Uvedte, čeho si nejvíce ceníte, že jste se v průběhu studia naučili, Individuální dotazník). Toto lze vzhledem k tělesnému postižení hodnotit za významný osobní úspěch. Při samostatném projevu byl žák klidný, měl příjemné vystupování.

3.4.2 HODNOCENÍ SKUPINY ŽÁKŮ

Při hodnocení žáci nebyli nijak stresováni známkou a panovala kolegiální atmosféra. V hodnocení se odráží především skutečnost, jak si dovedli samostatně práci rozdělit a jak si organizovali činnost s ohledem na obsazenost společného pracoviště (např. šicího stroje). Hodnocená se provádělo na základě stupnice A – D.

Hledisko profesní:

Výrobní formulář	A	B	C	D
Tvar a rozměr výrobku	3			
Názornost, čistota a přehlednost nákresu	1	1		1
Popis výrobku	1	1		1
Odborná terminologie	1	2		

Všichni žáci odevzdali nákupní kabelu s podšívkou, výrobní formulář a svoji představu zakreslili, což jim umožnilo vytvořit si představu o výrobku (třikrát hodnocení A).

Problematičtější bylo užití odborné terminologie (dvakrát hodnocení B). Žáci se dotazem ujišťovali, zda volí správný termín. Pozitivní na této skutečnosti je, že přátelská atmosféra podnítila tyto dotazy. Zpětně jsme si jako hodnotitelé (učitelé) uvědomili, že užití odborné terminologie nemají žáci zcela osvojené ve vzájemných souvislostech. Ještě před konáním závěrečných zkoušek bude tomuto věnována zvýšená pozornost.

Zvětšení formuláře napomohlo přehlednému náskru i žákovi, který trpí třesem rukou (D). Toto mu bude nabídnuto i při konání závěrečné zkoušky.

Průběh výroby	A	B	C	D
Dodržení zásad BOZP	3			
Kvalita vykrojených dílců	1	1		1
Manipulace se šablonami	1	1		1
Závěrečný úklid pracoviště	3			
Samostatnost	1	2		

Lze konstatovat, že všichni žáci byli schopni zadanou práci zvládnout (žádné C). Kompenzační mechanismus byl při práci zaznamenán ve dvou případech. Žák s třesem rukou si před započítím práce provedl uvolňovací cviky a pracoval pomaleji než ostatní kolegové. Nelze to však hodnotit negativně, naopak je potřeba pozitivně hodnotit jeho snahu.

Žáci se v průběhu výroby hodně dotazovali (hodnocení B - samostatnost). Pozoruhodné bylo, že dotazy byly orientované na ujištění, zda postupují správně, což může svědčit o jejich snaze práci nezkatit. Vzhledem k tomu, že všichni práci bez velkých problémů dokončili, tak jejich obava není opodstatněná. Jako pedagogové zde vnímáme skutečnost, že je nutné žáky více chválit a nejen upozorňovat na chyby.

Nebyl zaznamenán případ nevhodného užití nářadí, žáci neohrožovali při práci sebe, ani své kolegy na pracovišti (tříkrát A, BOZP) a zcela zautomatizován mají úklid pracoviště (rovněž třikrát A). Toto může být velmi dobrý signál pro budoucího zaměstnavatele.

33

Hotové výrobky	A	B	C	D
Vhodnost volby materiálu	3			
Funkčnost výrobku	3			
Konečný vzhled výrobku	1	2		
Kvalita zhotovených výrobků		2		1

Žáci po ukončení práce vybrali jeden ze svých výrobků a předali ho k posouzení. Počet zhotovených výrobků nebyl předmětem hodnocení, aby žáci nepracovali přehnaně rychle a zbrkle na úkor kvality.

Učitel odborného výcviku umožnil vybrat si ze skladu dle vlastní volby vrchový i podšívkový materiál. Všichni žáci vhodně zvolili dostatečně pevný textilní materiál nebo koženku (nákupní kabely) a všichni žáci odevzdali plně funkční výrobek. Konečný vzhled výrobku kazily převážně drobné nedostatky (např. ušpinění od lepidla, zdeformovaný nýt, špatné začištění výrobků – nezastřižené nitě). Na kvalitě výrobku se v jednom případě negativně projevilo nepěkné šití. Domníváme se, že je nutné žáky ke konci studia více upozorňovat na to, že drobné nepřesnosti mohou ovlivnit celkový dojem a zbytečně snížit kvalitu jejich práce.

Domníváme se, že žáci zvládli práci na úrovni odpovídající třem rokům studia. Nejistota je přirozeným jevem při učení a až dlouhodobá praxe v oboru jim dodá v této oblasti zdravou sebedůvěru.

U jedinců se zdravotním postižením je dle našeho názoru důležité, aby zvládli všechny pracovní operace jako žáci bez zdravotního omezení. Nejen z důvodu toho, že je to základní předpoklad pro úspěšné dokončení studia, ale především proto, aby byli seznámeni s celým postupem výroby. V běžném provozu výrobní firmy je pak možné pracovníka zařadit na pracovní operaci, která bude respektovat jeho zdravotní stav a kompenzace se projeví minimálně nebo vůbec.

Hledisko sociální:

Sebehodnocení	A	B	C	D
Popis výrobku a vysvětlení jeho funkce	2	1		
Chování při projevu	2			1
Samostatnost projevu	1	2		
Úroveň komunikačních schopností	2	1		

Žáci dovedli výrobek popsat a jejich chování bylo přiměřené. Jedinou výjimkou byl hyperaktivní žák (hodnocení D). V této fázi prezentace a předvedení výrobku si žáci měli možnost uvědomit, že i drobné nedostatky, které při výrobě nepovažovali za důležité, snižují kvalitu jejich výkonu.

Úroveň celkových komunikačních dovedností byla dobrá. Bylo však poznat, že žáci nejsou zvyklí samostatně delší dobu mluvit. Domníváme se, že bude vhodné dát žákům i v běžné výuce větší prostor k samostatnému projevu, aby si dokázali přiměřeným způsobem obhájit svůj názor před ostatními.

34

Individuální dotazník	A	B	C	D
otázka č. 1	2		1	
otázka č. 2	2		1	
otázka č. 3	2		1	
otázka č. 4	3			
otázka č. 5	1	2		

Žáci nepovažovali zadanou práci za složitou, považují se za manuálně zručnější než na počátku studia. Uvedli příklady, kdy použili znalosti nabyté ve škole v osobním životě. Dle odpovědí se naučili: *dokončit zadanou práci, samostatně dojíždět do školy, drobná práce na chatě – pomoc při výrobě poličky, zhotovení koženého měšce na táboře. Zmíněn byl i samostatný úklid doma.*

Domníváme se, že např. skutečnost, že tělesně postižený žák dojíždí sám z vesnice, která není součástí obce, kde je střední škola, je významný krok k jeho osamostatnění. Kdyby tento zdravotně znevýhodněný mladý člověk neměl možnost studia, chyběl by mu impuls k dalšímu osobnímu rozvoji.

Navíc v případě, kdy žáci zastanou drobnou práci doma, nebo jsou schopni někomu pomoci, se zvyšuje přirozeně a zdravým způsobem jejich sebevědomí.

ZÁVĚR

Zaměřili jsme se na evaluaci skupiny, potřeb jedinců se zdravotním postižením problémy či handicapem se zdůrazněním oblasti **profesní přípravy, odborného vzdělání a klíčových kompetencí** užívaných v běžném životě. Hodnocení se získává ze samostatné pracovní činnosti žáka. Navíc žák dostane prostor pro sebehodnocení a v individuálním dotazníku uvede své potřeby, představy o škole a uplatnění v životě. **Při hodnocení se tolerují nedostatky plynoucí z tělesného postižení.**

Jedinec s postižením využívá spoustu energie na kompenzaci svých zdravotních nesnází a k vlastní praktické činnosti mu zbývá méně osobního potenciálu. Sebehodnocení žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a tělesným handicapem před ukončením vzdělání umožňuje náhled do oblasti uvažování tělesně postižených osob. Hodnotí se a pozoruje chování žáka při samostatném projevu, jeho komunikační schopnosti při prezentaci výrobku s ohledem na případné postižení. Samostatnost se u jedince se zdravotním problémem velmi podporuje, přispívá ke zlepšení orientace v běžném životě.

Způsob a využití evaluace v oboru 32-52-H/01 Výrobce kožedělného zboží prověřuje profesní připravenost žáka pro praxi, hodnotí sociální připravenost pro život a dává pedagogům zpětnou vazbu pro další práci. V rámci evaluace mají žáci možnost zjistit své slabší a silné stránky. Budoucí zaměstnavatel, pokud je do tohoto hodnocení zapojen, se může přesvědčit, zda je schopen nabídnout tělesně postiženým absolventům odpovídající pracovní podmínky. Po vzájemné dohodě je pak možno udělat opatření pro lepší zařazení zdravotně znevýhodněných osob do pracovního procesu.

PŘÍLOHA Č. 1: ZADÁNÍ PRÁCE

Číslo/Jméno žáka.....

Stanovený čas (*Doba práce je určena s ohledem na zvolený výrobek*)

Datum:

Čas zahájení:

Čas ukončení:

Úkol:

Prakticky zhotovte **výrobek** (*typ výrobku může zadat potenciální zaměstnavatel/ odborník z praxe*) ve stanoveném čase, podle referenčního vzorku. Při výrobě používejte předložené šablony.

Po uplynutí stanoveného času odevzdejte výrobní formulář s výrobkem a vyplněný individuální dotazník. Samostatně uklidte pracoviště. Individuální přestávky na jídlo a WC jsou možné dle vašich potřeb.

PŘÍLOHA Č. 2: VÝROBNÍ FORMULÁŘ

Název výrobku, technologie:

Vypracoval (číslo žáka):

Nákres výrobku:

Rozměr:	cm
Vrchový materiál:	Barva:
Podšívkový materiál:	Barva:

37

Popis výrobku:

PŘÍLOHA Č. 3: INDIVIDUÁLNÍ DOTAZNÍK

Jméno, Příjmení (číslo žáka):

V prvních třech otázkách odpověď zakroužkujte:

1) Byla pro vás dnešní samostatná práce složitá?

ANO – NE – NEVÍM

2) Máte pocit, že jste zručnější než na počátku studia?

ANO – NE – NEVÍM

3) Máte pocit, že lépe zvládáte běžnou manuální (rukodělnou) práci, např.: běžné opravy v domácnosti, práci doma, úklid svého okolí?

ANO – NE – NEVÍM

4) Co jste se v průběhu studia naučil a použil v běžném životě (mimo školu) – uveďte maximálně tři příklady:

38

5) Uveďte, čeho si nejvíce ceníte, že jste se v průběhu studia naučili (uveďte maximálně tři příklady)

LITERATURA

BARTOŇOVÁ, B., VÍTKOVÁ, M. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. 2. přepracované a rozšířené vzdělání. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-158-4.

BARTOŇOVÁ, M., BAZALOVÁ, B., PIPEKOVÁ, J. *Psychopedie*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-144-7.

BAZALOVÁ, B. *Poruchy autistického spektra. Teorie, výzkum, zahraniční zkušenosti*. Brno: MU, 2011. ISBN 978-80-210-5781-4.

BENDOVÁ, P. *Manuál základních postupů jednání při kontaktu s osobami s tělesným postižením*, Olomouc: Universita Palackého, 2007, ISBN 978-80-244-1631-1.

DOLEŽEL, R., VÍTKOVÁ, M. eds. *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením*. Brno: MU, 2007. ISBN 978-80-7315-143-0.

FRIEDMANN, Z. et al. *Profesní orientace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich uplatnění na trhu práce*. Brno: MU, 2011. ISBN 978-80-210-5602-2.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5

39 HOWLIN, P. *Autismus dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-499-1

JEZBEROVÁ, R. a kol.: *Metodika tvorby témat jednotného zadání - školní rok 2013-2014*, Praha: NÚV, 2013.

KRATOCHVÍLOVÁ, J. a kol. *Vzdělání žáků se zdravotním postižením ve středních školách*, Kurikulum S, NÚV, Praha 2012. ISBN 978-80-87063-55-2.

KRAUS, J. a kol. *Dětská mozková obrna*. Praha: Grada-Avicenum, 2005. ISBN 80-247-1018-8.

MONATOVÁ, L. *Pedagogika speciální*. Brno: MU, 1994. ISBN 80-210-1006-6.

OPATŘILOVÁ, D. *Analýza současného stavu inkluzivního vzdělávání v České republice u jedinců s tělesným postižením v předškolním a základním vzdělávání*. Brno: MU, 2009. ISBN 978-80-210-5030-3.

OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5536-0.

OPATŘILOVÁ, D., VÍTKOVÁ, M. *Speciálně pedagogická podpora dětí a mládeže se speciálními vzdělávacími potřebami mimo školu*, Masarykova univerzita, Brno, 2011, ISBN 978-80-210-5693-0.

OPATŘILOVÁ, D., ZÁMEČNÍKOVÁ, D. *Somatopedie*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-137-9.

PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3. přepracované a rozšířené vydání. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.

Poláčková Vašátková, J. *Úvod do pedagogické evaluace a jejích metod*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010. ISBN 978-80-244-2681-5.

PROCHÁZKOVÁ, L. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce*. Brno: MSD, 2009. ISBN 978-80-7392-094-4.

PRŮCHA, J. *Pedagogická evaluace, hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků*. Masarykova univerzita, Brno, 1996. ISBN 80-210-1333-8

RENOTIÉROVÁ, M. *Somatopedické minimum*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0532-6.

SVOBODA, M. (ed.), ČEŠKOVÁ, E., KUČEROVÁ, H. *Psychopatologie a psychiatrie pro psychology a speciální pedagogy*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-154-9.

ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-506-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

VALENTA, M., KREJČÍŘOVÁ, O. *Psychopedie, kapitoly z didaktiky mentálně retardovaných*. Olomouc: Netopejr, 1997. ISBN 80-902057-9-8.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

VENCOVSKÁ, T. a kol. řešitelů projektu Kvalita I – NZZ: Využití hodnotících standardů při tvorbě jednotných zadání závěrečných zkoušek, Praha: NÚOV, 2007.

VÍTEK, J., VÍTKOVÁ, M. *Teorie a praxe v edukaci, intervenci, terapii a psychosociální podpoře jedinců se zdravotním postižením se zaměřením na neurologická onemocnění*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-210-9.

VÍTKOVÁ, M. *Somatopedické aspekty*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-134-0.

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. Brno: Portál, 2003. ISBN 80-7178-800-7.

Nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělávání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání v platném znění

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 32-52-H/01 Výrobce kožedělného zboží, MŠMT, Praha: NUOV, 2011

Vyhláška č.13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři v platném znění

Vyhláška č 47/2005 Sb., o ukončování vzdělávání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělávání v konzervatoři absolutoriem v platném znění

Vyhláška 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v platném znění

Vyhláška 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných v platném znění

Vyhláška č.317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků v platném znění

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání v platném znění

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících v platném znění

